PROVINCIE UTRECHT

De Gezondheidsscan

Werkwijze voor een
Gezonde & Veilige Leefomgeving

2024

Inhoud

1. De Gezondheidsscan 4

1.1 Wat is de Gezondheidsscan 5
1.2 Wanneer wordt de Gezondheidsscan gebruikt? 5
1.3 Waarom is de Gezondheidsscan ontwikkeld? 5
1.4 Werkwijze 5
1.5 Hoe is het naslagwerk opgebouwd 6
1.6 Hoe gebruiken we naslagwerk 7
1.7 Instrumenten 7
1.8 Er is nog meer nodig voor gezondheid en veiligheid 7

2. Bijlage: Naslagwerk 8

2.1 Gezonde en Veilige Leefomgeving overkoepelend 9
2.2 Groen 9
2.3 Bewegen/vervoer 11
2.4 Klimaat 13
2.5 Emissies 14
2.6 Sociaal inclusief 15
2.7 Circulair 16

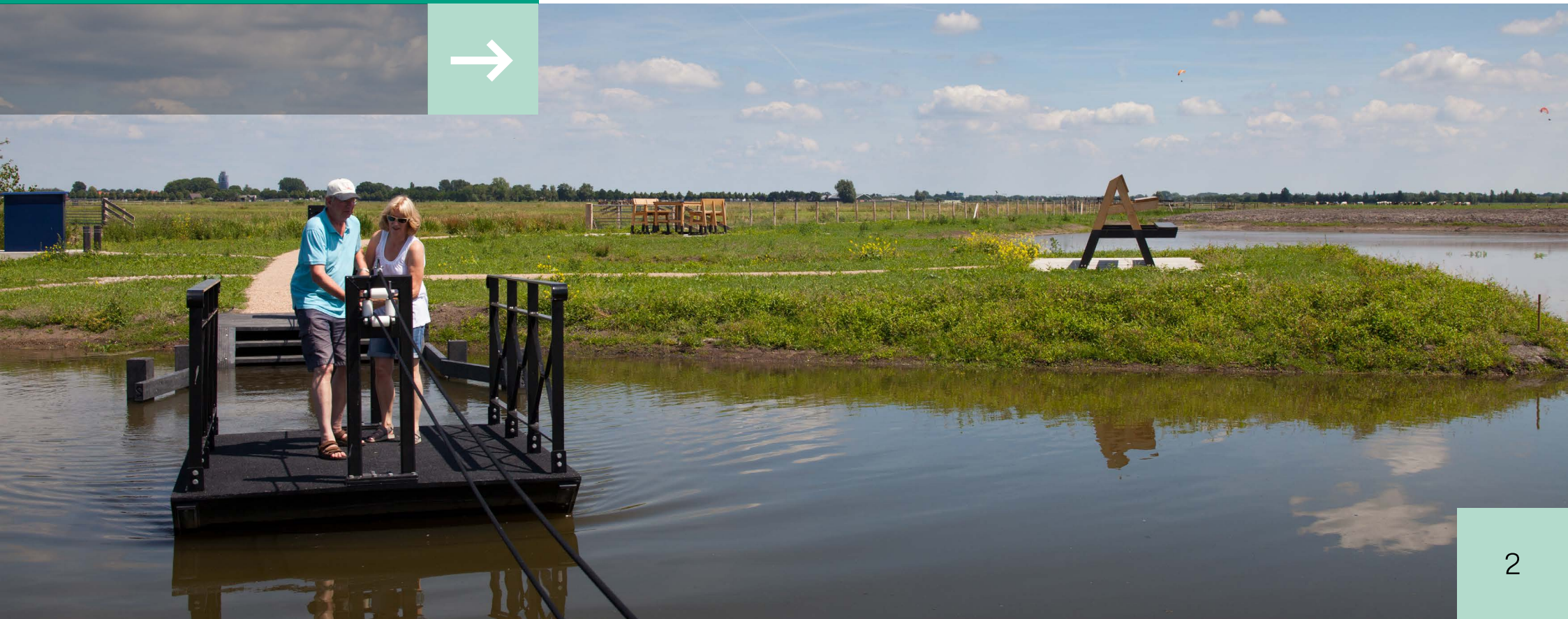

Inleiding

In dit document wordt de Gezondheidsscan toegelicht. De Gezondheidsscan is een werkwijze die wordt gebruikt door adviseurs Gezonde en veilige leefomgeving van de provincie Utrecht voor de inrichting van de leefomgeving. Bij de Gezondheidsscan maken zij gebruik van een naslagwerk, dat als bijlage opgenomen is. Het biedt inzicht in de wensen en voorwaarden die meespelen bij het inrichten van een gezonde en veilige leefomgeving. Het naslagwerk is primair bedoeld als inspiratie voor de adviseurs en andere deskundigen.

Hoofdstuk 1

De Gezondheids-scan

1.1 Wat is de Gezondheidsscan?

De Gezondheidsscan is een werkwijze waarmee adviseurs Gezonde en veilige leefomgeving van de provincie Utrecht inbreng geven over gezonde en veilige keuzes bij beleids- en gebiedsontwikkelingen.

1.2 Wanneer wordt de Gezondheidsscan gebruikt?

De Gezondheidsscan wordt toegepast in verschillende werkprocessen waarbij gezondheid en veiligheid van de leefomgeving moeten worden meegenomen. Bijvoorbeeld bij **beleidsontwikkelin**g en **uitvoeringsprojecten** voor mobiliteit, recreatie, landbouw, energietransitie en ruimtelijke ordening (ontwikkeling en herstructurering van gebieden voor zowel wonen als werken). Het gaat vaak om provinciale of gemeentelijke projecten. Daarnaast kan de Gezondheidsscan ook ingezet worden bij processen en projecten van externe partners, bijvoorbeeld het RIVM.
Hoe we de Gezondheidsscan toepassen verschilt per project. Visies en beleidsontwikkelingen zijn bijvoorbeeld abstracter dan uitvoeringsprojecten. Bij uitvoeringsprojecten is al duidelijk wat concreet gerealiseerd gaat worden. Details worden steeds belangrijker naarmate het project vordert. Daarom speelt de fase waarin een project zich bevindt ook mee. Wanneer bijvoorbeeld al veel is vastgelegd, is er minder ruimte voor ons als adviseurs om input te leveren. Hoe eerder we in het proces worden betrokken, hoe beter gezondheid en veiligheid meegenomen kunnen worden. We passen onze inbreng aan aan het werkproces en het beoogde resultaat van een project.

1.3 Waarom is de Gezondheidsscan ontwikkeld?

Een gezonde en veilige leefomgeving is een belangrijk doel bij alle beleids- en gebiedsontwikkelingen. Daarom is in de Omgevingsvisie van de provincie Utrecht vastgelegd dat vanuit alle thema's gewerkt moet worden aan het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. Dit is uitgewerkt in het Omgevingswetprogramma Gezond en Veilig. Met behulp van de Gezondheidsscan krijgen gezondheid en veiligheid van de leefomgeving een goede plaats naast alle andere belangen. De effecten op en kansen voor een gezonde en veilige leefomgeving worden expliciet in beeld gebracht.

1.4 Werkwijze

Als adviseurs Gezonde en veilige leefomgeving van de provincie Utrecht adviseren we bij beleids- en gebiedsontwikkelingen. We zijn inhoudelijk deskundig en bekend met (de nieuwste) wetenschappelijke inzichten rondom gezondheidseffecten vanuit de leefomgeving. Onze advisering gaat voornamelijk over de inrichting en het gebruik van de leefomgeving. Hierbij brengen we mogelijkheden om kansen te benutten naar voren en proberen we negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen.
In het werkproces rond een beleids- of gebiedsontwikkeling spelen vaak verschillende disciplines een rol. Het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving maakt daar deel van

uit. Om hier met de betreffende ontwikkeling aan bij te dragen, stemmen we minimaal met de projectleider(s) af hoe dit belang goed meegenomen kan worden. Afhankelijk van het gekozen werkproces en de betreffende ontwikkeling kan ook met alle disciplines gezamenlijk gewerkt worden aan een integraal product, waarbij alle belangen meegenomen worden. Belangrijk daarbij is wederzijds begrip van het resultaat dat we uiteindelijk gezamenlijk willen bereiken.
We maken gebruik van een **naslagwerk.** In het naslagwerk zijn veel aandachtspunten opgenomen die voor een gezonde en veilige leefomgeving belangrijk zijn. Het is geen afvinklijst en vooral bruikbaar voor deskundigen op dit gebied, die de achtergrond en complexe samenhang van de aandachtspunten kennen. U vindt het naslagwerk in het tweede deel van dit document.

1.5 Hoe is het naslagwerk opgebouwd?

Het naslagwerk is opgebouwd uit drie lagen:

- Zes hoofdprincipes
- Strategisch niveau en concrete ontwikkeling
- Beleid en gebied

Omdat zorgvuldige advisering over een gezonde en veilige leefomgeving veel dimensies omvat, bestaat het naslagwerk uit meerdere lagen. Afhankelijk van de aard van de adviseringsopdracht zijn verschillende lagen wel of niet van toepassing. Hieronder lichten we de functie en inhoud van de lagen verder toe.

6 hoofdprincipes
Het naslagwerk is ten eerste gebaseerd op de zes hoofdprincipes uit de Omgevingsvisie van de provincie Utrecht. De **zes hoofdprincipes** vormen de inhoudelijke basis voor onze inbreng en zijn gericht op de fysieke leefomgeving. Hieronder staan ze op een rijtje:

1. Er is, in relatie tot het aantal inwoners en bezoekers *voldoende, kwalitatief hoogwaardige groenblauwe ruimte,* deels rustig/ stil, die voor verschillende doelgroepen uitnodigend is.
2. Voor hun dagelijkse verplaatsingen gaan mensen voornamelijk *lopend, met de fiets of het openbaar vervoer.* Dit moeten zij veilig kunnen doen. Goederen- en personenvervoer levert zo min mogelijk schadelijke emissies op.
3. Inrichting en gebruik zijn aangepast aan de *eisen van klimaat:* gezondheid en veiligheid zijn daarbij geborgd.
4. Er zijn *zo min mogelijk schadelijke emissies* vanuit industrie, opwekking van energie en de landbouw. De landbouw draagt positief bij aan de gezondheid van mens en natuur.
5. De ruimtelijke inrichting draagt bij aan een *inclusieve samenleving en versterkt de sociale cohesie.*
6. De *economie is circulair,* er komen zo min mogelijk voor de gezondheid schadelijke emissies of producten in de leefomgeving terecht en bouwen vindt plaats met materialen die bijdragen aan een gezonder leven.

Strategisch niveau en concrete ontwikkeling
Bij veel beleids- en gebiedsontwikkelingen is sprake van het opleveren van (verschillende) tussenproducten. Het is belangrijk dat onze inbreng goed aansluit bij het type product dat met het proces wordt opgeleverd. Deze producten variëren van strategische keuzes tot en met de concrete uitvoering. Daarom is elk hoofdprincipe onderverdeeld in **strategisch niveau** en **concrete ontwikkeling**. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een regionale gebiedsvisie ten opzichte van een concreet locatieplan of een woningbouwproject. Aan de hand van deze indeling bevat het naslagwerk aandachtspunten voor verschillende fasen, waaronder inrichtingsprincipes, richtlijnen, ambities en gezondheidsadvieswaarden.

Ook bij strategische keuzes denken we altijd een aantal stappen vooruit in het proces. Het is belangrijk om al in de strategische fase rekening te houden met de praktische uitvoering van een project. We stellen dan ook altijd de vraag: 'Wat moeten we nu regelen om tijdens de uitvoering goed uit de voeten te kunnen?'

Beleid en gebied
Vanzelfsprekend passen we onze adviezen gerichter toe op de specifieke situatie naarmate een projectplan dichter bij de uitvoering komt. Op basis hiervan is de laatste laag in het naslagwerk ontstaan. Als het gaat om beleid is onze input voornamelijk gebaseerd op hoofdlijnen (dat wat in het algemeen gewenst is) terwijl er bij gebiedsontwikkeling duidelijke focuspunten ontstaan (wat kan waar). Het gaat dan bijvoorbeeld over de vraag waar fietsverbindingen moeten komen.

1.6 Hoe gebruiken we het naslagwerk?

Het naslagwerk dient voornamelijk als inspiratie voor de inhoudelijk deskundige op het gebied van een gezonde en veilige leefomgeving. Het wordt dan ook niet strak gehanteerd, omdat iedere adviseringsopdracht weer andere input vraagt. De leidende vraag is altijd: wat zijn de belangen van een gezonde en veilige leefomgeving die moeten worden ingebracht in dit proces en op welke manier kunnen we die samen met de andere opgaven het beste realiseren? Het naslagwerk wordt aangevuld en aangepast als er nieuwe inzichten zijn en er nieuwe kennis is.

1.7 Instrumenten

Tijdens het uitvoeren van de Gezondheidsscan maken we gebruik van diverse instrumenten, zoals kaarten om de huidige situatie goed in beeld te krijgen. Deze kaarten zijn beschikbaar via Atlas van de provincie Utrecht. Aan de hand hiervan kunnen we factoren signaleren die om extra aandacht vragen in onze advisering. Zo kunnen we onder andere beoordelen of er voldoende groen in de omgeving is en of de milieugezondheids-kwaliteit voldoende is. Overige instrumenten zijn te vinden via www.gezondeleefomgeving.nl.

1.8 Er is nog meer nodig voor gezondheid en veiligheid

De Gezondheidsscan richt zicht veelal op wensen en voorwaarden voor de fysieke leefomgeving, maar het brede thema gezondheid en veiligheid heeft ook aandacht nodig vanuit andere invalshoeken. Denk bijvoorbeeld aan sociale interventies, zoals het creëren van ontmoetingsplekken en activiteiten die het gebruik van de leefomgeving stimuleren. Ook is het belangrijk om inwoners actief te betrekken en kennis te delen over de effecten van de leefomgeving op gezondheid. Daarnaast is ondersteunend beleid ook van belang, bijvoorbeeld prijsprikkels om gezonde keuzes goedkoper te maken dan ongezonde keuzes. De inzet hierop is wezenlijk maar maakt geen deel uit van de Gezondheidsscan, die primair is gericht op maatregelen en keuzes in de fysieke leefomgeving. Hier ligt de kerntaak van de provincie.

Hoofdstuk 2

Bijlage: Naslagwerk

Dit naslagwerk bevat een groot aantal aandachtspunten voor een integrale advisering over een gezonde en veilige leefomgeving. Het naslagwerk is primair bedoeld voor gebruik door adviseurs Gezonde en veilige leefomgeving in processen van beleids- en gebiedsontwikkeling. Het is een overzicht van belangen en ambities die meegenomen kunnen worden in deze processen, en is daar dus niet los van te zien.

2.1 Gezonde en Veilige Leefomgeving overkoepelend

Strategisch niveau

Beleid

- Gezondheid en veiligheid worden aan de voorkant meegenomen in beleid en/of bij ruimtelijke afwegingen.
- De volgende thema's worden geheel of gedeeltelijk meegewogen bij de bepaling van een gezonde en veilige leefomgeving: luchtkwaliteit, geluid, rust, trillingen, geur, externe veiligheid, elektromagnetische straling, lichthinder, beweegvriendelijkheid, groen en klimaatadaptatie.
- Er is aandacht voor kwetsbare groepen.
- Er vindt in het beleid geen verslechtering plaats van de gezondheid en veiligheid van bewoners, ook niet van toekomstige generaties.

Gebied

- De volgende thema's worden geheel of gedeeltelijk meegewogen bij de bepaling van een gezonde en veilige leefomgeving: luchtkwaliteit, geluid, rust, trillingen, geur, externe veiligheid, elektromagnetische straling, lichthinder, beweegvriendelijkheid, groen en klimaatadaptatie.
- Er wordt gekeken naar het totale plaatje van de ruimtelijke ontwikkelingen en de cumulatieve effecten daarvan op gezondheid en veiligheid. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van meerdere woonwijken: blijft er genoeg grote groene ruimte over wanneer deze moet worden gedeeld?
- Er wordt gebruik gemaakt van basis-kaartmateriaal, zoals bijvoorbeeld de groenkaart, de risicokaart en de milieukaart.

Concrete ontwikkeling

Beleid

- Er zijn concrete kwaliteitscriteria vastgelegd voor het merendeel van deze thema's: luchtkwaliteit, geluid, rust, trillingen, geur, externe veiligheid, elektromagnetische straling, lichthinder, beweegvriendelijkheid, groen en klimaatadaptatie.
- Bij elk ruimtelijk plan zit een gezondheids- en veiligheidsexpert aan tafel.

Gebied

- De ruimtelijke maatregelen voldoen aan specifieke kwaliteitscriteria voor deze thema's: luchtkwaliteit, geluid, rust, trillingen, geur, externe veiligheid, elektromagnetische straling, lichthinder, beweegvriendelijkheid, groen en klimaatadaptatie.
- Er worden instrumenten ingezet om een gezonde en veilige leefomgeving mee te nemen in de ontwikkeling van concrete locaties.
  - Voorbeeldinstrumenten:
    - Puntensysteem Omgevingsvisie Veenendaal
    - Handboek GGO Digital Twin Provincie Utrecht
    - Gids Gezonde Leefomgeving
    - Kernwaarden Gezonde Leefomgeving
    - Bouwstenen Klimaatpleinen Provincie Utrecht
    - Convenant duurzame woningbouw

2.2 Groen

Hoofdprincipe 1: Er is, in relatie tot het aantal inwoners en bezoekers *voldoende, kwalitatief hoogwaardige groenblauwe ruimte,* deels rustig/ stil, die voor verschillende doelgroepen uitnodigend is.

Strategisch niveau

Beleid

- Groen wordt op alle schaalniveaus meegenomen, van voordeur tot landschap.
- Er zijn concrete doelen gesteld voor groen in een strategische visie.
- Groen wordt ingezet voor meerdere doeleinden: gezondheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Zie ook de gespreks-kaarten in de Groen Groeit Mee catalogus ter inspiratie.
- De landbouwtransitie leidt (ook) tot meer ruimte voor recreatie en natuur. Dit kan ook door combinaties van landbouw met recreatie en/of natuur.
- Er wordt in beleid gestreefd naar voldoende plek voor recreatie.

Gebied

- Er zijn groene recreatiegebieden binnen 3 km van woongebieden.
- De recreatiezonering van de provincie Utrecht wordt toegepast bij nieuwe recreatiegebieden.
- Er is minimaal 75m^2 groen per woning in de wijk en minimaal 500m^2 groen per woning in het buitengebied.
- Groen draagt bij aan het in stand houden van de natuur.
- Groen en water worden in samenhang bekeken.
- Er zijn groene verbindingen tussen groene gebieden.
- Op de kaart is aangegeven waar groene gebieden komen.
- Op de kaart is de waarde en het gebruik van groene gebieden zichtbaar voor gezondheid, klimaatadaptatie, recreatie, rust en natuur en hoeveel mensen van dit gebied gebruik maken.
- Groene gebieden zijn lopend, met de fiets of het OV bereikbaar.

Concrete ontwikkeling

Beleid

- Groene gebieden zijn geborgd in het Omgevingsplan.
- Groen is geconcretiseerd in ruimtelijke plannen, zowel kwantitatief als kwalitatief.
- Er is 75m^2 groen per woning binnenstedelijk en 500m^2 recreatiegroen per woning binnen 3-5 km.
- Vrijetijdsvoorzieningen groeien mee met groen.
- Het groen in stedelijk gebied moet toenemen als er minder dan 75m^2 aanwezig is per woning.
- Het groen in de stad is verbonden met groen in het buitengebied.
- Nieuw bos en invulling van de groene contour worden vooral in de buurt van stedelijk gebied gerealiseerd.
- (Recreatieve) wandel- en fietsmogelijkheden vormen vooral in stedelijk gebied een verbinding tussen woonwijken en recreatiegebieden.
- Het 3-30-300 principe geeft een richtlijn voor de hoeveelheid groen: tenminste 3 bomen zichtbaar vanuit de woning, minimaal 30% boomkroonbedekking in de wijk en maximaal 300 meter lopen naar een groen gebied.
- Groene plekken zijn met elkaar verbonden. Zie ter inspiratie ook de Handreiking Nieuwe Woongebieden van het programma Groen Groeit Mee.
- Groen is gevarieerd en divers, nabij, bereikbaar en toegankelijk.
- Groen is deels (visueel en auditief) rustig.
- Groen is veilig.
- Het beheer en onderhoud van groene gebieden is geborgd.
- Groen biedt mogelijkheden voor sporten, spelen, bewegen en ontmoeten.
- Drukte in recreatiegebieden wordt tegengegaan door bezoekers te spreiden in tijd en ruimte.
- Toerisme en recreatie passen bij de identiteit van het gebied en de inrichting hiervan past bij de behoeften van de bezoekers. Maak hiervoor bijvoorbeeld gebruik van de leefstijlvinder.
- Natuurgebieden zijn toegankelijk voor mensen, tenzij de natuur te kwetsbaar is.
- Bezoek met de auto aan recreatiegebieden wordt beperkt.
- Mensen worden gestimuleerd om lopend, met de fiets of met het OV naar recreatiegebieden te gaan, bijvoorbeeld via een TOP dichtbij hoofdinfrastructuur.
- Groene fiets- en wandelroutes zijn aantrekkelijk, sociaal en veilig op verkeerskundig vlak.
- In agrarisch gebied moeten 10% kleine landschapselementen aanwezig zijn (EU-norm).
- Groene gebieden en groene verbindingen zijn multifunctioneel voor natuur, biodiversiteit, klimaatadaptatie, recreatie en gezondheid.
- In het groene gebied zijn voldoende voorzieningen en verbindingen. Deze worden goed beheerd.
- In stedelijk gebied is minimaal 10% boomkroonoppervlak (nature restoration law).

Gebied

- Bij alle ontwikkelingen wordt onderzocht of behoud en/of aanleg van groen mogelijk is. Zie ter inspiratie ook de Handreiking Nieuwe Woongebieden van het programma Groen Groeit Mee.
- Woningbouw in het landelijk gebied kan alleen onder de voorwaarde dat (onder Artikel 9.15 van de Omgevingsverordening provincie Utrecht) deze in samenhang ontwikkeld wordt met lokale en regionale groenontwikkeling. Hierbij dient de omvang van de woningbouw in evenwichtige verhouding te staan tot de hoeveelheid te ontwikkelen natuur en recreatie.
- Het 3-30-300 principe voor groen is toegepast.
- Vakantieparken en recreatievoorzieningen zijn in balans met het groen, ingepast in het landschap of evt. afgeschermd.

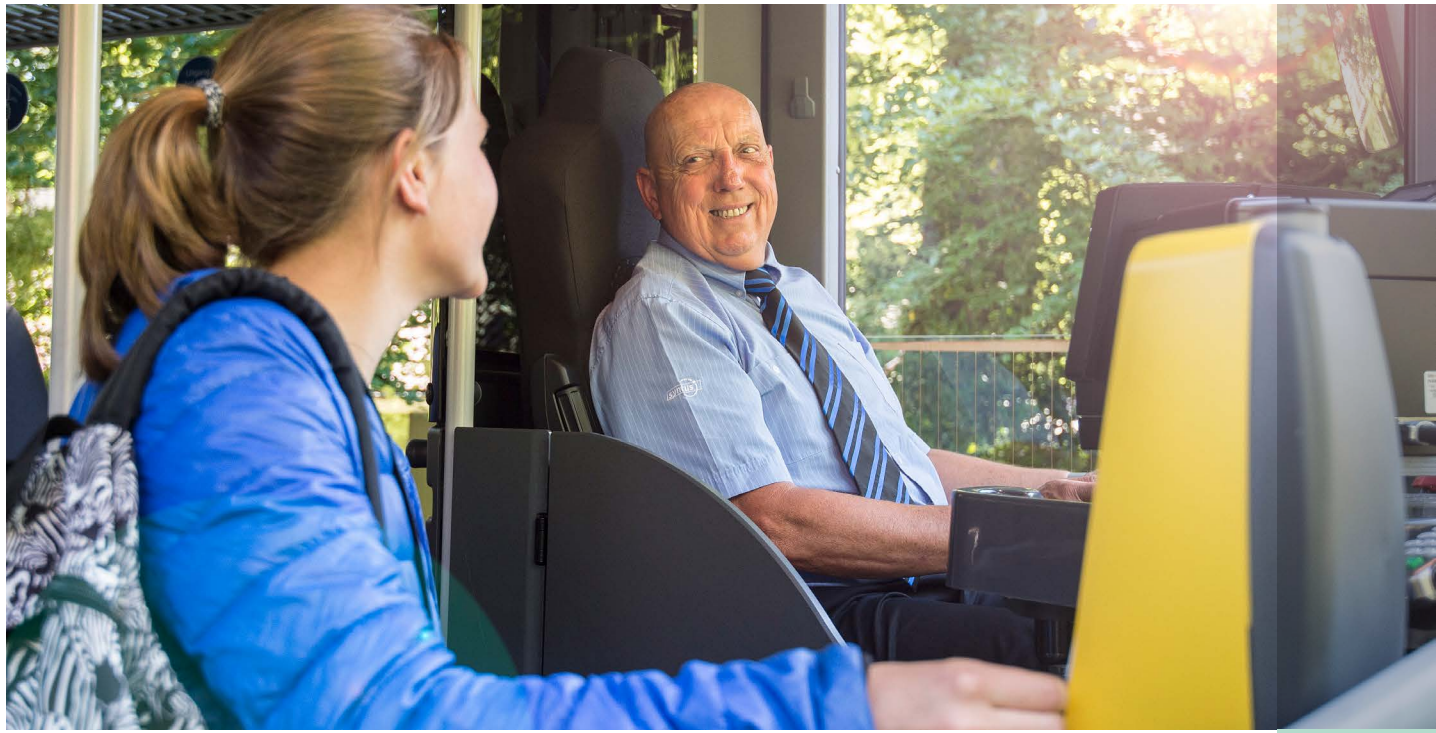

- Er zijn voldoende voorzieningen in de recreatiegebieden zoals toiletten, zitplekken en afvalbakken.
- Er zijn in recreatiegebieden voldoende elementen voor ontspanning en sport.
- Kleine landschapselementen worden toegevoegd aan het landschap, gecombineerd met wandelpaden.
- Opengestelde landgoederen bieden voldoende mogelijkheden om rondwandelingen te maken.
- Fiets- en wandelroutes zijn zoveel mogelijk gecombineerd met groene verbindingen.
- Er zijn langere fiets- en wandelroutes zonder onderbreking van bijvoorbeeld moeilijk oversteekbare infrastructuur.
- Er is voldoende variatie in het groen.
- Er zijn voldoende en gevarieerde recreatiemogelijkheden.

- Groen en inrichting zijn aangepast aan doelgroepen. Neem hierbij de lokale situatie en mogelijkheden in de wijk mee.
- Er zijn voldoende grote aaneengesloten groene gebieden.
- Groen heeft voldoende capaciteit voor bewoners en bezoekers in een gebied.
- In het groen zijn rustige en stille plekken.
- Op de kaart is groen aangeduid, gecombineerd met rust, erfgoed, natuur en andere waarden.
- Recreatiemogelijkheden zijn veilig: er is aandacht voor goed beheer, onderhoud en minimalisering van risico's op infectieziekten en allergieën.
- Groene gebieden en routes in en buiten de stad zijn door middel van groen met elkaar verbonden.
- In het buurtgroen zijn uitnodigende ommetjes.
- Op de kaart is aangeduid waar kansen liggen voor verdere ontwikkeling van fietsen en wandelen.
- BOSS plekken en groen groeien mee met de bevolking, zowel qua aantal als behoeften.
- Het ontwerpen en inrichten van groen is zoveel mogelijk in overleg met gebruikers.
- Natuur en biodiversiteit worden behouden.
- Gebieden met hoge natuurwaarden zijn niet toegankelijk voor recreanten en honden.
- Bestaande bomen worden zoveel mogelijk behouden.
- Groene recreatiegebieden zijn met de fiets en te voet goed en veilig bereikbaar.
- Voor overstapplekken waar mensen hun auto parkeren om te voet of met de fiets verder te gaan is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande parkeerterreinen dichtbij snelwegen en provinciale wegen.
- Er zijn voldoende wandel- en fietspaden.
- Recreatieve fiets- en wandelpaden liggen zo min mogelijk langs wegen.
- Routes leiden vanuit woonwijken naar het landelijk gebied

Kijk ook op: Gids gezonde leefomgeving – groene leefomgeving

2.3 Bewegen/vervoer

Hoofdprincipe 2: Voor hun dagelijkse verplaatsingen gaan mensen voornamelijk *lopend, met de fiets of het openbaar* vervoer. Dit moeten zij veilig kunnen doen. Goederen- en personenvervoer levert zo min mogelijk schadelijke emissies op.

Strategisch niveau

Beleid

- Er wordt ingezet op het voorkomen van onnodige gemotoriseerde mobiliteit (personen en vracht). Dit is de basis voor strategische inrichting en ook voor ondersteunend beleid, bv. financiële prikkels, gerichte communicatie, consu-minderen, meer lokale productie en consumptie.
- Er wordt ingezet op actieve mobiliteit: lopen, fietsen en OV. Denk aan het STOMP principe (stappen, trappen, openbaar vervoer, *Mobility as a service* (inhuurmobiliteit), personenauto).

Gebied

- Fietsverbindingen tussen kernen en naar belangrijke voorzieningen zijn in een regionale gebiedsvisie aangeduid op de kaart.
- Er zijn goede OV-mogelijkheden, ook vanuit kleinere kernen, naar belangrijke bestemmingen voor werk, opleiding en voorzieningen.
- Er wordt ingezet op het beperken van autogebruik door dit minder te faciliteren in gebiedsontwikkelingen en door actief vervoer toegankelijk te maken met relatief korte afstanden naar bijvoorbeeld zorgvoorzieningen, winkels en recreatie.

Concrete ontwikkeling

Beleid

- Onnodig autogebruik wordt belemmerd. Let hierbij op dat het niet ten koste gaat van mensen die de auto echt nodig hebben of dat het vooral mensen met minder geld treft. Denk aan:
  - Verlaagde parkeernormen, onder de resultaten van de CROW-calculator. De haalbaarheid is afhankelijk van de situatie; denk aan grootstedelijk waar veel OV-connecties zijn tegenover kleine kernen met minimaal OV. Ook de doelgroep voor woon- en werklocaties speelt een rol. Minimale reductie is 10-20%, wat vrijwel overal mogelijk moet zijn.
  - Omrijden/wegafsluitingen: denk aan buitenom rijden om van buurt naar buurt te komen, dus geen rechtstreeks autoverkeer tussen buurten.
  - Snelheidsverlaging
  - Betaald parkeren
  - Parkeren op afstand
- Wat betreft deelauto's en deelvervoer: let op dat dit niet juist leidt tot meer auto's (bv gebruik als tweede auto die er nog niet was) en dat het niet vooral lopen en fietsen vervangt in plaats van autoritten, zoals vaak het geval is met deelscooters. Er moet onderzoek naar worden gedaan voordat het ingevoerd wordt.
- In beleid is de ambitie opgenomen dat alle belangrijke voorzieningen (opleiding, werk, huisarts, apotheek, supermarkt, OV) te voet of met de fiets goed bereikbaar moeten zijn. Bijvoorbeeld door een maximale afstand of een bandbreedte aan te geven.
- In beleid is de ambitie opgenomen dat er een hoge frequentie van OV naar belangrijke voorzieningen en bestemmingen dient te zijn. Dit wordt verder geconcretiseerd in het uitvoeringsbeleid.
- Er wordt ingezet op voldoende sport-, spel- en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte volgens de EU-richtlijn groene speeltuinen. Denk ook aan levensloopbestendigheid en randvoorwaarden bij de ontwikkeling van loop-/jog-/fietsroutes:
  - Sociale veiligheid (bv verlichting, openheid)
  - Comfortabel wegdek
  - Scheiding verschillende typen weggebruikers en snelheden
  - Aantrekkelijke omgeving

Gebied

- Er wordt ingezet op voldoende fiets- en loopmogelijkheden (uit de handreiking gezonde gebiedsontwikkeling: denk aan vrij liggende fietspaden, basisvoorzieningen binnen 300 à 500 meter).
- Er zijn voldoende speel- en sportvoorzieningen gerelateerd aan het aantal inwoners van het gebied met daarbij:
  - Minimaal speelplekken voor verschillende leeftijden en het combineren van speel- en sportvoorzieningen voor verschillende doelgroepen
  - Bootcamp, sportveldjes, speeltoestellen
  - Diversiteit in speeltoestellen
  - Aandacht voor mogelijkheden voor sportieve invulling bij inrichting van de openbare ruimte.
- Fietspaden worden aangelegd op (sociaal) veilige plekken en in het zicht, om fietsen te stimuleren (zoals in Houten).
- Fietspaden zijn aangesloten op lokale en regionale (hoofd) fietsroutes/-infrastructuur.
- Fietspaden liggen vrij waar het sociaal veilig kan: niet direct langs autoverkeer en met een aantrekkelijke omgeving.
- De veiligheid is gewaarborgd en er is genoeg ruimte op de fietspaden voor verschillende snelheden.Fietspaden voldoende breed maken, afhankelijk van het gebruik (min. 2,3 meter) (Zie CROW aanbevelingen breedte fietspaden).
  - Fietspaden zijn voldoende breed, afhankelijk van het gebruik (min. 2,3 meter). Zie CROW aanbevelingen breedte fietspaden.
  - Er zijn goede fietsvoorzieningen: stallingen, elektrische fietsen, OV-fietsen.
- Hulpdiensten mogen geen belemmering ervaren van autobeperkende maatregelen; hiermee wordt rekening gehouden bv. via verzinkbare/uitneembare palen.
- Autobeperkende maatregelen zijn verder geconcretiseerd. Zie het kopje beleid voor de mogelijkheden waarop ingezet kan worden.
- OV is goed bereikbaar met actief verkeer: binnen 400 meter te voet en binnen 2- 3 km per fiets. De frequentie van het OV is minimaal redelijk. Haltes en OV zijn toegankelijk voor iedereen.
- Minder frequent beoefende sporten worden gebundeld om voor goede bereikbaarheid en ontsluiting te zorgen.

2.4 Klimaat

Hoofdprincipe 3: Inrichting en gebruik zijn aangepast aan *de eisen van klimaat:* gezondheid en veiligheid zijn daarbij geborgd.

Strategisch niveau

Beleid

- Er wordt geanticipeerd op mogelijke veiligheids- en gezondheidsrisico's.
- Omgevingen bieden tijdens hitte een gezonde en aantrekkelijke leefkwaliteit door voldoende koele plekken en het laaghouden van de luchttemperatuur.
- Bodem en water zijn sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- Wateroverlast wordt voorkomen.
- Een onbeheersbare overstroming wordt in geval van wateroverlast voorkomen.
- Verdroging wordt voorkomen.
- Natuurbranden worden zoveel mogelijk voorkomen.
- Bodemdaling wordt tegengegaan.

Gebied

- Schaduw is het uitgangspunt voor maatregelen tegen hittestress.
- Er is ruimte voor water en infiltratie.
- Bereikbaarheid van hulpdiensten is ook bij weersextremen gegarandeerd.
- Op de kaart is aangeduid welke brandrisico's er zijn.
- Op de kaart is aangeduid in welke delen van het gebied er risico is op overstroming.

Concrete ontwikkeling

Beleid

- Er wordt volgens de Afspraken Klimaatadaptief Bouwen Utrecht gebouwd.
- Er zijn voldoende koele plekken in en rond het huis, bijvoorbeeld op max. 300 meter schaduw door bomen en/of een zwemplas in de buurt.
- Er is voldoende schaduw op loop-en fietsroutes.
- Er is voldoende schaduw rond sportparken.
- Er wordt niet gebouwd op de diepste plekken of plekken die beter benut kunnen worden voor waterberging.
- Er is voldoende wateropvang.
- Stilstaand water wordt voorkomen.
- Uitval van vitale voorzieningen door wateroverlast wordt voorkomen.
- Aantasting van de waterkwaliteit door wateroverlast wordt voorkomen.
- Continuïteit van de drinkwatervoorziening is gegarandeerd.
- Schade en erosie door wateroverlast wordt voorkomen.
- Waterdoorlatende oppervlakten worden gerealiseerd.
- Er zijn maatregelen om natuurbranden te voorkomen en maatregelen om natuurbranden beheersbaar en blusbaar te houden.
- Beschadiging aan ondergrondse infrastructuur door bodemdaling wordt voorkomen.

Gebied

- Er is bepaald waar groen/blauw komt en in welke vorm.
- Er is voldoende groen/bomen voor schaduw.
- Er is schaduw door groen langs fiets- en wandelroutes. Richtlijn: 30%.
- Er is 40% schaduw in het plangebied en 30% schaduw op buurtniveau.
- Binnen 300 meter van de woning ligt een aangename koele verblijfsplek in de buitenruimte van minimaal 200 m^2.
- Er is zo min mogelijk verhard oppervlak en zoveel mogelijk groen.
- Dankzij wadi's, groen, doorlaatbare oppervlaktes en retentievijvers is er voldoende waterbergingscapaciteit.
- Bij droogte zijn er bluswatervoorzieningen voor de brandweer.
- Er is aandacht voor de waterkwaliteitsrisico's en preventieve maatregelen. Zie: Waterkwaliteitscheck.
- Uitval van vitale wegdelen door klimaatproblematiek wordt voorkomen.
- Ruimtelijke klimaatadaptieve maatregelen gaan niet ten koste van de bereikbaarheid van hulpdiensten.
- Brandrisico's worden geminimaliseerd en er is op de kaart aangeduid welke gebieden brandgevoelig zijn. Er is aandacht voor preventieve maatregelen, zoals het realiseren van brandgangen en het aanleggen van specifieke vegetatie.
- Er worden geen kwetsbare objecten toegestaan op plekken met een groot risico op een onbeheersbare natuurbrand waar preventieve maatregelen niet mogelijk zijn.

2.5 Emissies

Hoofdprincipe 4: Er zijn *zo min mogelijk schadelijke emissies* vanuit industrie, opwekking van energie en de landbouw. De landbouw draagt positief bij aan de gezondheid van mens en natuur.

Strategisch niveau

Beleid

- Er wordt minimaal gestreefd naar betere waarden dan de wettelijke normen. Bij voorkeur wordt zicht gegeven op ambities (WHO-waarden, zie ook handreiking GGO), eventueel in een bandbreedte. Het beperken van de blootstelling aan mensen is het belangrijkste doel.
- Het streven is het steeds verder verbeteren van de kwaliteit en naar het verminderen van risico's waar mogelijk. Dit geldt ook als de ambitiewaarden bereikt zijn maar er nog voldoende gezondheidswinst geboekt kan worden.
- Het voorzorgsbeginsel wordt gehanteerd wanneer effecten nog niet duidelijk zijn en/of maatregelen nog niet bewezen effectief zijn (denk bijvoorbeeld aan technische maatregelen rond veehouderijen die vaak veel minder opleveren dan ze in theorie beloofden).
- Er wordt gestreefd naar het verminderen van verschillen in gezonde levensjaren tussen groepen, door de vooruitzichten voor de groepen met de slechtste verwachtingen te verbeteren.
- De opgave 'verbeteren van de milieukwaliteit' is gekoppeld aan andere grote opgaven.
- Stiltegebieden worden behouden en er wordt gestreefd naar stillere gebieden (visueel en akoestisch) in de nabijheid van mensen.

Gebied

- De milieubelasting is inzichtelijk gemaakt in het gebied en de regio. Hiermee wordt rekening gehouden bij de plannen voor wonen en andere gevoelige bestemmingen. Denk aan het voorkomen van zoveel mogelijk effecten aan:
  - Lucht: voldoende afstand tussen woningen en andere gevoelige bestemmingen en rijkswegen, provinciale wegen en drukke gemeentelijke wegen, veehouderijen en industrie.
  - Geluid: voldoende afstand tussen woningen en andere geluidgevoelige gebouwen en alle drukke wegen, spoor, industrie en scheepvaartverkeer.
  - Geur: geen woningen of andere gevoelige bestemmingen in de geurcontouren van bedrijven en van de veehouderijen.
- Locaties van nieuwe emissiebronnen worden op zo'n manier bepaald dat ze geen toename van de blootstelling aan mensen veroorzaken en dat de nog relatief schone/stille gebieden ontzien worden.
- Aandachtsgebieden en voorschriftgebieden voor externe veiligheid zijn in beeld gebracht (wettelijke plicht), net als attentiegebieden (wens vanuit de veiligheidsregio's).
- Er is voldoende afstand tussen woningen, buisleidingen en basisinfrastructuur (weg, water en spoor) voor externe veiligheid.
- Er zijn geen woningen of andere gevoelige bestemmingen binnen de contouren van hoogspanningslijnen of in de elektromagnetische velden van onderstations en andere energie-infrastructuur.
- Er is voldoende afstand tussen kwetsbare objecten, vitale infrastructuur en risicobronnen voor externe veiligheid, zoals chemische industrie, munitieopslagen en windturbines.

Concrete ontwikkeling

- Beleid
- Er zijn ambities en doelen voor de milieukwaliteit geformuleerd, zoals bijvoorbeeld de WHO-advieswaarden voor lucht en geluid. Zie ook de tabellen en voorstellen in het handboek GGO.

Stof	WHO-advieswaarden 2005 (µg/m3)	WHO-advieswaarden 2021 (µg/m3)
$PM_{2,5}$	10	5
PM_{10}	20	15
NO_2	40	10

- Wat betreft geluid wordt niet uitgegaan van hogere waarden maar gestreefd naar een zo laag mogelijke geluidbelasting van mensen, zonder en met maatregelen.
- Wanneer een lage geluidbelasting niet overal mogelijk is, is bij uitzondering het recht op een stille zijde vastgelegd. Deze wordt minimaal 10 dB minder belast dan de hoger belaste gevels en heeft een aangenaam zicht op de omgeving.
- Er zijn concrete ambities en doelen geformuleerd voor stilte/rust (visueel en akoestisch). In de directe omgeving zijn kleinere stiltegebieden en verder weg zijn grotere stiltegebieden. De ambitie voor geluid: stiltegebieden < 40 dB Lden, stillere gebieden bij voorkeur < 45 dB Lden en maximaal 50 dB Lden.
- Er zijn ambities en doelen geformuleerd voor afstanden: 150 meter rijkswegen, 50 meter provinciale en drukke gemeentelijke wegen, 250 meter veehouderijen/ 2000 meter geitenhouderijen (i.v.m. zoönose en endotoxinen), < 0,4 microtesla hoogspanningslijnen. Er mogen geen kwetsbare gebouwen in de 10-6 contour staan en de wens is om geen nieuwe zeer kwetsbare gebouwen in het effectgebied te realiseren van risicobronnen op het gebied van externe veiligheid, tenzij bouwkundige maatregelen worden voorgeschreven conform het Besluit Bouwwerken Leefomgeving.
- In het uitvoeringsbeleid is aandacht voor de milieukwaliteit van de locaties waar sociale woningbouw wordt gerealiseerd. Vaak komen sociale huurwoningen juist op plekken met mindere milieukwaliteit. Er dient gestreefd te worden naar minstens eenzelfde milieukwaliteit voor deze woningen als voor woningen in een hoger prijssegment.
- De volgorde van de maatregelen is als volgt: brongericht, overdrachtsmaatregelen, effectmaatregelen.
- De veiligheidsregio wordt bij planontwikkeling betrokken en er wordt om gezondheidskundig advies gevraagd. Er worden geen nieuwe bronnen toegevoegd voordat advies is ingewonnen.
- De planregels van de GGD voor het Omgevingsplan zijn toegepast en concreet gemaakt op diverse onderwerpen, zoals geluid en geur.

Gebied
- Op de kaart zijn gebieden aangeduid waar nieuwe, gevoelige bestemmingen niet gerealiseerd mogen worden.
- Op de kaart zijn bronnen en emissiecontouren aangeduid.
- Op de kaart zijn gebieden aangeduid waar het relatief schoon is en stil. In deze gebieden worden geen nieuwe bronnen van emissies toegevoegd (bijvoorbeeld geen doorsnijdingen met nieuwe infrastructuren met emissies of windmolens). Dit geldt extra voor sterk verstedelijkte regio's waar deze schone en stille gebieden relatief schaars zijn.
- Op de kaart zijn nieuwe ontwikkelingen aangeduid met de emissies en de contouren daarvan.
- In principe wordt geen nieuwe weginfrastructuur aangelegd. Waar het toch noodzakelijk is worden alle infrastructuren met emissies gebundeld.
- De richtlijn lichthinder van de Nederlandse vereniging voor verlichtingskunde is toegepast.

2.6 Sociaal inclusief

Hoofdprincipe 5: De ruimtelijke inrichting draagt bij aan een *inclusieve samenleving en versterkt de sociale cohesie.*

Strategisch niveau

Beleid
- Verschillen in gezondheidsachterstand tussen bevolkingsgroepen en generaties worden niet groter maar juist kleiner.
- Iedereen neemt deel aan de samenleving doordat iedereen gebruik kan maken van algemene voorzieningen en iedereen een maatschappelijke bijdrage levert.

Gebied
- Er is aandacht voor meer gelijke kansen voor inwoners op wonen, werken, vervoer, vrijetijdsbesteding en energie(transitie).

Beleid
- In het uitvoeringsbeleid is aandacht voor (alle) verschillende bevolkingsgroepen. Er is specifieke aandacht voor informatievoorziening en participatie van kwetsbare groepen in relatie tot besluitvormingsprocessen en inspraakprocedures.

Gebied
- Voorzieningen:
  - Er zijn voldoende (culturele) voorzieningen in de buurt (op loop- of fietsafstand).
  - Er wordt onderscheid gemaakt tussen voorzieningenniveaus van stad en platteland; denk aan grotere afstanden en multifunctionaliteit. Voorzieningen moeten voldoende aanwezig zijn voor zowel stad als platteland.
  - De voorzieningen groeien voldoende mee met de plannen.
  - Er zijn voor iedereen toegankelijke en te gebruiken voorzieningen.
  - Er is bepaald welke voorzieningen nog nodig zijn en hoe dat gerealiseerd kan worden.
- Vervoer en OV:
  - Voorzieningen zijn voor iedereen zoveel mogelijk toegankelijk met actief vervoer en OV.
  - Er is aandacht voor mobiliteitsarmoede.
- Ontmoeten:
  - De openbare ruimte is ingericht om ontmoetingen te faciliteren.
  - In en rond voorzieningen worden ontmoetingsplekken en sociale contacten bevorderd.
  - Ontmoetingsplekken en voorzieningen sluiten zoveel mogelijk aan bij de doelgroep in de wijk.
  - De ontmoetingsplekken zijn laagdrempelig. Denk aan culturele broedplaatsen, bibliotheek en mogelijk gebruik van voorzieningen die er al zijn.

- Woningbouw:
  - Er is voldoende woningbouw voor alle doelgroepen; er zijn ook sociale huur- en koopwoningen voor specifieke doelgroepen.
  - Er zijn seniorenwoningen op geschikte plekken (rustige wijk en/of dichtbij voorzieningen; neem dit aspect mee in een participatietraject).
  - Op hoog belaste locaties worden geen sociale huur- of koopwoningen gerealiseerd.
  - Er is balans in de realisatie van woningen voor verschillende doelgroepen, waarbij goed wordt nagedacht over de gevolgen zoals eventuele spanningen tussen doelgroepen.

2.7 Circulair

Hoofdprincipe 6: *De economie is circulair:* er komen zo min mogelijk voor de gezondheid schadelijke emissies of producten in de leefomgeving terecht en bouwen vindt plaats met materialen die bijdragen aan een gezonder leven.

Strategisch niveau

Beleid

- Er wordt gestreefd naar de noodzakelijke integrale aanpak van circulariteit. Bijvoorbeeld binnen ruimtelijke planning, bouweconomie, mobiliteit en transport, energietransitie, economie, natuur- en landschapsbeheer, water- en bodembeheer, voedsel, kringlooplandbouw, grondbeleid en inkoop.
- De milieudruk als gevolg van materiaalgebruik wordt verminderd. Toelichting: winning, verwerking en gebruik van grondstoffen en het afvalmanagement (de levenscyclus van materialen) zorgen op grote schaal voor vervuiling van lucht, water en bodem. Daarmee beïnvloedt dit de gezondheidsrisico's van onze leefomgeving.
- Er zijn doelen gesteld om het grondstofgebruik te reduceren.
- Er zijn doelen gesteld om afval te voorkomen.
- Circulaire inkoop en onderhoud zijn algemene uitgangspunten.
- Er zijn randvoorwaarden gesteld bij aanbesteding, bijvoorbeeld volgens Convenant Toekomstbestendige Woningbouw.
- Stoffen die in de omgeving terecht (kunnen) komen, mogen niet schadelijk zijn voor de volksgezondheid en de natuur.

Gebied

- Gebiedsontwikkeling gebeurt circulair. Denk aan kringlooplandbouw, verkeer/transportstromen, materiaalstromen, de waterketen en de energievoorziening.
- De uitgangspunten van Convenant Toekomstbestendige Woningbouw zijn gehanteerd.
- De uitgangspunten van Duurzaam GWW zijn gehanteerd.
- De kansen voor gebruik van reststromen van activiteiten en bedrijven zijn in kaart gebracht.
- Er wordt zoveel mogelijk ingezet op duurzame energie.
- De veiligheidsregio wordt in een vroeg stadium betrokken bij initiatieven voor duurzame energie om mogelijke risico's of effecten voor de veiligheid en gezondheid in kaart te brengen. Hierbij wordt advies gevraagd over de maatregelen die genomen kunnen worden om gevolgen daarvan te voorkomen of beperken.
- Landbouw is circulair en heeft een gezonde bodem (kringlooplandbouw).
- Landbouw is ingericht op korte voedselketens.

Beleid

- Circulariteit wordt gekoppeld aan ambities, visies en/of beleid. Door te streven naar een circulaire samenleving werken we aan:
  - Verminderen van de milieudruk van materiaalgebruik.
  - Verbeteren van de leveringszekerheid van producten, componenten en materialen.
  - Ontwikkelen van een toekomstgerichte regionale economie.
  - Zoveel mogelijk voorkomen dat er schadelijke emissies of producten in de leefomgeving terechtkomen.
  - Bouwen met duurzame materialen die bijdragen aan een gezonder leven.
- De R-ladder wordt gebruikt voor beleidsontwikkeling en in gebiedsprojecten, zoals vastgelegd in de Beleidsvisie circulaire samenleving 2050 van de provincie Utrecht. Een circulaire samenleving vergt de inzet van alle R-strategieën, inclusief recycling (R5) en met prioriteit voor de hoogste vier treden (R1-R4: Refuse, Reduse, Reuse en Repair).
- De hele levenscyclus wordt meegenomen bij keuzes voor de uitvoering van wegen-, woningbouw- of energieprojecten. Denk aan levensduur en hergebruik van materialen, benodigde grondstoffen en betere alternatieven.
- Bij ontwerp van een project wordt rekening gehouden met maximaal hergebruik van materialen (direct en in de toekomst) en minimaal energieverbruik.

- Bij vergunningverlening wordt een grondstoffenplan gevraagd.
- Onnodige belemmeringen in de regelgeving worden tegengegaan, bv. regels die hergebruik van materiaal tegenwerken.
- De input van primaire abiotische grondstoffen (die zichzelf niet snel vernieuwen) is zo klein mogelijk. Denk aan grind, zout, fosfaten, ijzererts, bauxiet, aardgas en olie.
- Grondstoffen worden zo lang mogelijk 'in de loop' gehouden.
- Er zijn doelen gesteld wat betreft waardebehoud van grondstoffen.
- De ophoping van stoffen wordt voorkomen.
- Zwerfvuil wordt voorkomen door o.a. gedifferentieerde afvalinzameling, statiegeld, het verplichten van reparatiemogelijkheden, deelplatforms en het faciliteren van tweedehandswinkels.
- Uit voorzorg wordt voorkomen dat stoffen waarvan we niet weten of ze schadelijk zijn in het milieu terechtkomen of in producten waardoor mensen er mee in contact kunnen komen.

Gebied

- De fysieke ruimte die nodig is voor circulariteit (denk aan grondstoffenhubs) is geïnventariseerd en geschikte locaties zijn hiervoor aangewezen met betrekking tot transport en emissies.
- De prestatie-eis GPR-8,0 is een planregel in het Omgevingsplan.
- Er wordt ingezet op zonnepanelen op daken zodat zoveel mogelijk mensen een eigen energievoorziening hebben.
- Eventuele zonnepanelen moeten goed recyclebaar zijn.
- Bij een te hoge energieproductie is er een centrale opslag van energie aanwezig, of een andere oplossing voor het gebruik van over-geproduceerde energie.
- Lokale voedselvoorziening en duurzame voeding worden gestimuleerd. Denk aan stadslandbouw en collectieve buurttuinen.

Colofon

Uitgave
Provincie Utrecht

Ambtelijk opdrachtgever
Marieke Theeuwen

Projectteam
Cluster Gezonde en veilige leefomgeving

Vormgeving
Enof creatieve communicatie

Fotografie
Beeldbank provincie Utrecht

Datum
juli 2024

Contact
gezondenveilig@provincie-utrecht.nl

Proclaimer
De provincie Utrecht houdt haar websites zo actueel en compleet mogelijk. De normen uit de BurgerServiceCode zijn hiervoor onze leidraad. Desondanks kunt u aan informatie op de websites geen rechten ontlenen. De provincie Utrecht aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade van welke aard dan ook als gevolg van onjuiste en/of onvolledige informatie of het niet goed functioneren van haar websites. De provincie Utrecht is niet verantwoordelijk voor de inhoud van externe webpagina's waarnaar wordt verwezen en is niet verantwoordelijk voor gevolgen van gebruik van deze informatie.